

Kulturnämnden
Tjänsteskrivelse till kulturnämnden

Datum:
2020-02-25

Diarienummer:
KTN-2020-00070

Handläggare:
Tove Otterclou, Linda Bergsek

Konstprogram för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

1. att godkänna upprättat förslag till konstprogram för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning

Sammanfattning

Kulturnämnden har avsatt medel för konstnärlig gestaltning över Dag Hammarskjöld vid Uppsala slott. Det inledande arbetet med projektet har startat. Ett konstprogram har i samband med att det var 60 år sedan han avled arbetats fram i enlighet med Uppsala kommuns riktlinjer för arbetet med offentlig konst. Gestaltningen kan bidra till att stärka Uppsalas identitet som fredsstad.

Ärendet

Beredning

Bakgrund

Dag Hammarskjöld föddes i Jönköping år 1905. När hans far, Hjalmar Hammarskjöld, blev landshövding i Uppsala län år 1907 flyttade familjen till Uppsala slott. Dag Hammarskjöld valdes till FN:s generalsekreterare i början på april år 1953, ett ämbete han innehade fram till sin död år 1961, då han omkom i en flygkrasch nära staden

Ndola i Nordrhodesia (nuvarande Zambia). Hammarskjöld ligger begravd på Gamla kyrkogården i Uppsala. Dag Hammarskjöld tilldelades Nobels fredspris postumt år 1961 för sina samlade insatser för freden.

Initiativet för en konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott har uppkommit i samband med samtal mellan flera olika parter, såväl verksamheter aktiva på slottet som med Dag Hammarskjölds arv. Dag Hammarskjöld växte upp på Uppsala slott. Det finns en vilja och ett behov av att tydligare synliggöra denna koppling samt att skapa en plats där besökare kan minnas Dag Hammarskjöld. Verket *Dag Hammarskjöld* av Svend Lindhart (1898-1989) står idag i slottsbacken och det har framkommit att besökare har svårigheter att ta sig till skulpturen då det inte finns en anlagd stig till platsen. Bysten är en replik från år 2005 efter ett original från år 1966. Skulpturen var från början en donation till Uppsala universitet från Gustavus Adolphus College i S:t Peter, Minnesota.

Under arbetet med konstprogrammet har ett dialogarbete utförts. Dialogen i detta projekt förs med en konstkommitté som utgörs av representanter från berörda institutioner och intressegrupper, däribland representanter från Dag Hammarskjöld Foundation, Fredens hus, Dag Hammarskjöldbiblioteket, Uppsala Universitet, Statens fastighetsverk, Uppsala läns landshövding samt efterlevande släktingar till Dag Hammarskjöld. Även Riksantikvarieämbetet har rådfrågats gällande förändringar i slottsmiljön.

Förslaget

Kulturnämnden föreslås godkänna föreliggande konstprogram för att skapa ett nytt och tillgängligt minnesmärke över Dag Hammarskjöld som kan synliggöra hans koppling till platsen. Det kan också stärka Uppsalas identitet som fredsstad, en identitet som idag kan ses i exempelvis Uppsalas fredsmuseum Fredens hus, Uppsala universitets arbete inom institutionen för freds- och konfliktstudier samt att Uppsala ofta står värd då fredsfrågor uppmärksammas. Det finns även ytterligare mottagare av Nobels fredspris som har anknytning till Uppsala, information om dessa finns i bilaga 3 till konstprogrammet. Detta sammanfaller med högtidlighållandet år 2021 av de 60 år som passerat sedan Dag Hammarskjöld avled år 1961. En ny konstnärlig gestaltning på platsen kan bidra till att sätta fokus på Dag Hammarskjölds livsgärning och hålla de viktiga frågor och ideal han stod för levande. Att arbeta med den konstnärliga gestaltningen under innevarande år blir också en del av kulturförvaltningens arbete inom Mänskliga rättighetsåret 2020.

I konstprogrammet lyfts Dag Hammarskjölds fredsarbete och hans mångfacetterade person. Målsättningen är att synliggöra hans koppling till slottsområdet för ditresande turister och representationsbesök, men också för Uppsalaborna att känna en tydligare förankring till platsen samt tydliggöra hans gärning och tillika koppling till staden.

Ur dialogarbetet har särskilda värden knutna till platsen och Dag Hammarskjöld inhämtats. Det är främst två spår som har tagit form genom den inhämtade informationen: Dag Hammarskjölds yrkesmässiga gärning och Dag Hammarskjöld som person. Dessa spår är inte konkret parallella, utan har flera gemensamma knutpunkter.

För uppdraget söks en konstnär med kvalificerat konstnärskap, där tidigare erfarenhet och praktisk kunskap av platsspecifika gestaltningar är ett krav. Det är viktigt att konstnären själv gör efterforskning kring både den aktuella platsen och Dag Hammarskjöld för att nå en djupare förståelse. Sammantaget ska konstnären för uppdraget i sin gestaltning ha ett samtida konstnärligt uttryck med utgångspunkt i områdets karaktär, där konsten kan verka identitetsskapande och utifrån en konceptuell skärpa bidra till ett utmanande innehåll. Konstnärens gestaltning ska ta vara på de värden projektet tagit fram för platsen som helhet samt fungera i en offentlig utomhusmiljö. Då miljön är en stor del i upplevelsen av platsen är det av vikt att arbeta med långsiktiga, beständiga material. Att beakta hållbarhet vid materialval är också en viktig aspekt.

Urval av konstnär, process och genomförande följer Uppsala kommuns riktlinjer för arbetet med offentlig konst. Kulturnämnden beslutar om konstprogram för att senare i processen ta ställning till skissförslag och besluta om konstnärliga gestaltungsuppdrag.

Ekonomiska konsekvenser

I kulturförvaltningens budget för investeringsmedel för den offentliga konsten avseende den konstnärliga gestaltningen över Dag Hammarskjöld vid Uppsala slott finns sammanlagt 900 tkr avsatta för platsspecifik konstnärlig gestaltning. Kostnaderna rymms inom antagen investeringsbudget.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse som är daterad 2020-02-25
- Bilaga 1 Konstprogram för konstnärlig gestaltning över Dag Hammarskjöld vid Uppsala slott
- Bilaga 2 Bildmaterial
- Bilaga 3 Övriga fredspristagare med anknytning till Uppsala

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör

Kulturnämnden

**Konstprogram för konstnärlig gestaltning vid Uppsala
Slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning
Bilaga 1**

Datum:

2020-03-03

Diarienummer:

KTN-2020-00070

Handläggare:

Tove Otterclou, Linda Bergsek

Konstprogram för konstnärlig gestaltning vid Uppsala Slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning

Postadress: Uppsala kommun, kulturförvaltningen, 753 75 Uppsala

Besöksadress: Stationsgatan 12

Telefon: 018-727 00 00 (växel)

E-post: kulturförvaltningen@upsala.se

www.upsala.se

Innehållsförteckning

Konstprogram för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning	1
Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst	3
Konstprogram	3
Beslutsprocessen	3
Bakgrund	3
Uppsala slott	4
Dag Hammarskjöld	7
Förutsättningar för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott.....	12
Dialog med invånare	13
Värden knutna till projektet.....	14
Tänkbara platser	17
Kravspecifikation	17
Tidplan.....	18
Ekonomiska konsekvenser	19
Dialoger och intervjuer	19
Källor	20

Projektledare kulturförvaltningen:

Tove Otterclou
Linda Bergsek

Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst

Kulturnämnden ansvarar för kommunens konstnärliga gestaltningsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för offentlig konst för konstnärliga gestaltningsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, reparationer och underhåll av den offentliga konsten samt pedagogiskt förankringsarbete kring den offentliga konsten. Genom Uppsala kommuns styrdokument, Mål och budget, samt kulturnämndens verksamhetsplan anger de förtroendevalda politikerna de övergripande målen samt de ekonomiska ramarna för den offentliga konsten. Konstärenden, där konstnärliga bedömningar ingår, hanteras och verkställs av sakkunniga tjänstepersoner och experter inom kulturförvaltningen.

Konstprogram

Konstprogrammet är ett övergripande dokument som beskriver förutsättningarna för de konstnärliga insatserna med utgångspunkt i Mål och budget, kulturnämndens verksamhetsplan och beslut om investeringsmedel för konstnärlig gestaltning. Det handlar om förutsättningar, process, riktning, platser och offentlig konst i dynamiskt samspel med platsen och de verksamheter samt brukare som platsen är ämnad för. Konstprogrammet innehåller förslag på möjliga ytor för konst, ledord och unika värden för det aktuella projektet, historik för platsen och intentioner om vad konsten skulle kunna tillföra samt en kravspecifikation som används vid urval av konstnär för projektet.

Beslutsprocessen

Beslut rörande den konstnärliga gestaltningen för Uppsala slott följer Uppsala kommuns riktlinjer för offentlig konst. Projektledare från kulturförvaltningen kommer att arbeta med förvaltningens sakkunnigrupp och med konstkommittén för projektet som utgörs av representanter från relevanta verksamheter. Inledningsvis kommer projektledaren att presentera ett brett urval av konstnärer ur vilket sakkunnigruppen tar fram ett mindre urval av konstnärer och slutligen till vem av dessa konstnärer som bäst svarar mot de uppsatta kriterierna och därmed tillfrågas om uppdraget. Inför det slutgiltiga beslutet kommer projektledaren att samråda med konstkommittén.

Bakgrund

Initiativet till en konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott uppkom i samband med samtal mellan flera olika parter, av både verksamheter aktiva på slottet och med de som förvaltar Dag Hammarskjölds arv. Dag Hammarskjöld växte upp på Uppsala slott. Det finns en vilja och behov av att tydligare synliggöra denna koppling samt att skapa en plats där besökare kan minnas Dag Hammarskjöld. Verket *Dag Hammarskjöld* av

Svend Lindhart (1898-1989) står idag i slottsbacken och det har framkommit att besökare har svårigheter att ta sig till skulpturen då det inte finns en anlagd stig till platsen. Bysten är en replik från år 2005 efter ett original från år 1966. Den invigdes i samband med 100-årsjubileumet av Dag Hammarskjölds födelse. Bysten är från början en donation till Uppsala universitet från Gustavus Adolphus College i S:t Peter, Minnesota. En ytterligare aspekt är att ett nytt minnesmärke sammanfaller med högtidlighållandet år 2021 av de 60 år som passerat sedan Dag Hammarskjöld avled år 1961. En ny konstnärlig gestaltning på platsen kan även bidra till att sätta fokus på Dag Hammarskjölds livsgärning och hålla de viktiga frågor och ideal han stod för levande.

Projektet kan också stärka Uppsalas identitet som fredsstad, en identitet som idag uppmärksammas exempelvis genom Uppsalas fredsmuseum Fredens hus arbete, Uppsala universitets arbete inom institutionen för freds- och konfliktstudier samt att Uppsala ofta står värd då fredsfrågor uppmärksammas. Utöver Dag Hammarskjöld finns det ytterligare tre mottagare av Nobels fredspris som har anknytning till Uppsala: Alva Myrdahl, Nathan Söderblom och Hjalmar Branting. Vidare information om dessa finns i bilaga 3. Att arbeta med den konstnärliga gestaltningen under innevarande år blir också en del av kulturförvaltningens arbete inom Mänskliga rättighetsåret 2020.

Uppsala slott

Uppsala var under lång tid centrum för Sveriges politiska och religiösa makt. Med universitetets tillkomst år 1477 blev Uppsala samlingspunkten för tre av rikets maktintressen; kungamakten, kyrkan och den högre utbildningen. Traditionen att krönas i Uppsala bröts av Drottning Kristina som kröntes i Stockholm år 1650. Slottets placering har en betydelse, då det är beläget högt ovan staden. Den storslagna byggnaden i relation till Domkyrkan framställer en nästan övertydlig bild kring överheten och hur människornas liv skulle styras av kyrkan och kronan. Uppsala slott och dess närmaste omgivning såsom det ser ut idag vittnar om en komplex historia präglad av många epoker och vars aktörer befast sin tids avtryck. Detta kan skönjas i allt från vasaborgens kontrast mot Linneanum i Botaniska trädgården till den på 1970-talet anlagda borggården med Gustav Vasa-bysten av Bengt Erland Fogelberg från år 1827.

År 1549 inleddes byggnationen av en fästning på rullstensåsen Kasåsen i Uppsala, då Gustav Vasa ville stärka försvaret på ett flertal platser i landet. Ambitionen var att bygga en sluten försvarsborg efter italiensk förebild. Efter Gustav Vasas bortgång byggdes fästningen ut ett flertal gånger och i början av 1600-talet stod Uppsala slott helt färdigt. Inledningsvis var slottet uppfört i renässansstil med en vit fasad. I Uppsala slotts tidiga historia inträffade ett flertal viktiga händelser som är av stor betydelse i svensk historia. Exempel på detta är Sturemorden som begicks år 1567, den evangelisk-lutherska trosbekännelsen som stadfästes år 1593 på platsen samt Drottning Kristinas abdikation som skedde i slottets rikssal år 1654. Hon flyttade sedan till Rom och konverterade till katolicismen. Den tidigare försvallsvallen mot väst revs under 1600-talet när Olof Rudbeck fick till uppgift att anlägga slottsträdgården, nuvarande Botaniska trädgården, i form av en barockanläggning. Botaniska trädgården

donerades av kungamakten till Uppsala Universitet till minne av Linné av Gustav III år 1787. Platsen och dess funktion har varit, och är till viss del fortfarande, viktig ur flera perspektiv; militärt, politiskt, ceremoniellt och kulturellt.

År 1702 inträffade en ödesdiger stadsbrand som ledde till att slottet lämnades till sitt eget förfall under många år. Stora delar revs och slottet användes under denna period främst som fängelse. År 1744 inledde man återuppbyggnaden av slottet under ledning av Carl Hårleman, som arbetade med de allra senaste franska nyklassicistiska influenserna, och med uppgiften att ge slottet en mer representativ och festlig utformning. Under denna period fick slottet sin nuvarande karaktäristiska rödputsade fasad samt en förenklad artikulering av exteriören där dekorationerna består av enklare lisener, alltså vågräta linjemarkeringar. Hårleman inrättade även en ny våningsindelning. Spår av den föregående arkitektoniska utsmyckningen kan ses på slottets fasad söderut vid Kung Jans port, där två spetsbågar sträcker sig över samtliga våningsplan och där det mellan dessa finns en dekorativ nisch i form av en stor mussla och bandornament. Hårleman omdanade även slottsträdgården, nuvarande Botaniska trädgården, och gav den en stramare barock utformning, lik den vi ser idag. I Uppsala slott finns konstverk som speglar platsens, stadens och Sveriges historia samt ett flertal porträtt och minnesbilder av regenter och andra betydelsefulla personer. I nära anslutning till slottsområdet finns även ett flertal offentliga konstverk. Verket *Gustav Vasa* av Bengt Erland Fogelberg (1786–1854) från år 1827 är placerad invid Uppsala konstmuseums huvudentré. Förutom bysten föreställande Dag Hammarskjöld finns ett flertal offentliga konstverk i slottsbacken och parkområdet: *Fundament* (1998) av Jan Svenungsson (1961-), *Gunnar Wennerberg* (1911) av Theodor Lundberg (1852-1926), *En månskensnatt i Slottsbacken* (1998) av Thomas Qvarsebo (1947-), *Väggmålning, Berlin och Gatstenar, Warszawa*, (2015) av Erik Krikortz (1975-). Utanför universitetsbiblioteket Carolina Rediviva finns även verket *Sångarprinsen* (1927) av Carl Eldh (1878-1955). Värt att notera är också att förutom bysten föreställande Dag Hammarskjöld i slottsparken finns en ytterligare byst föreställande Dag Hammarskjöld av Carina Ari (1897-1970) på Dag Hammarskjöldbiblioteket.

Borggården var innan år 1941 en lummig och grönskande miljö. Därefter inleddes utgrävningar och byggnadshistoriska undersökningar som förändrade borggårdens utseende och förde delar av platsens historia ur mystikens dunkel som tidigare omgett platsen. Ur vad som kallats "Gröna kullen" grävdes exempelvis Gräsgårdsbastionen och bastion Styrbiskop fram. Under Gustav Vasas tid tros det dock inte funnits någon skymmande växtlighet på borggården med anledning av borgens försvarsfunktion. På 1970-talet anlades gatsten på borggården, men tidigare tros den varit mer eller mindre kullerstensbelagd. Fontänen på borggårdens mitt har sina anor från drottning Kristinas "vattenkonst" som anlades år 1649. Vattenledningen till denna fontän förföll i samband med stadsbranden år 1702. Gunillaklockan har funnits på sin plats sedan år 1759. Gunillaklockan gjöts inledningsvis år 1588 och skänktes till slottskyrkan på Uppsala slott av drottning Gunilla. Dess ursprungliga funktion var som kyrkklocka, men har också använts som vårdklocka. År 1980 fick klockan en automatiserad ringning och slår klockan 06:00 och 21:00 varje dag. Slottsbacken är idag en lummig och grönskande grönyta. Under Uppsala slotts tidiga historia var Slottsbacken troligtvis endast

gräsbevuxen med tanke på försvarsaspekten. Trädplanteringarna inleddes under 1820-talet och fortsatte under hela århundradet.

Uppsala slott är, tillsammans med Domkyrkan, en viktig symbol för Uppsala som stad och utgör en del av stadens kända siluett. Platsen är således viktig både ur ett lokalt, regionalt och nationellt perspektiv. Idag ägs och förvaltas slottet av Statens fastighetsverk. Slottet används delvis som säte och bostad för Uppsala läns landshövding, men här huserar också flertalet företag och verksamheter som hyr lokaler genom Statens fastighetsverk. Rikssalen är öppen att boka av allmänheten för exempelvis konferens eller festligheter av olika slag. Bland hyresgästerna finns bland annat Uppsala konstmuseum och Fredens hus samt museiverksamheten Vasaborgen. Uppsala konstmuseum drivs av Uppsala kommun och har funnits i slottets lokaler sedan år 1995. Museet visar utställningar av samtidskonst. Till museets utställningar är en programverksamhet knuten med visningar, föreläsningar, seminarier, lunchprogram och pedagogiska verkstäder. Fredens hus är en ideell förening som bedrivit verksamhet sedan år 2006. Föreningen Fredens hus etablerades år 2003. Verksamheten har sedan starten huvudsakligen omfattat fredspedagogik, fredsrelaterade utvecklingsprojekt, utveckling av utbildningsmaterial kring fredsarbete samt utställningsverksamhet. Föreningen arbetar med utställningar och projekt för att främja jämställdhet och fred samt motverka rasism och intolerans. Fredens hus arbetar också med pedagogisk verksamhet, med fokus på barn och unga. Föreningen är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening. Den har till ändamål att i Dag Hammarskjölds anda driva Fredens Hus på Uppsala Slott samt samla och förmedla kunskap i fredsfrågor. Med Dag Hammarskjölds anda avses i första hand Hammarskjölds arbete utifrån FN-stadgans genomförande. I sitt arbete vägleds Fredens Hus av följande tre inriktningar som förknippas med Dag Hammarskjöld:

- Tillämpning och försvar av FN-stadgan och FN:s grundläggande normativa system samt att verka för fred genom dialog och förebyggande arbete;
- Försvar av internationalism och ett starkt multilateralt system;
- Att utifrån integritet och etik verka för fredlig utveckling och samexistens.

Verksamheten ska med lämpliga pedagogiska metoder skildra och diskutera nationellt och internationellt fredsarbete i ett brett perspektiv. Fredens Hus verksamhet bedrivs huvudsakligen nationellt men även med ett internationellt perspektiv. Fredens Hus avser även kunna fungera som ett forum för institutioner och föreningar verksamma inom fredsarbete, framförallt i Uppsala.

Tydligt är att Uppsala slott, personerna och verksamheterna som vistats på platsen har haft en stor betydelse lokalt och nationellt. Det är även värt att lyfta den starka internationella prägel slottet kan sägas ha både i avseende av dess funktion idag som besöksmål samt representationsplats men även i historisk bemärkelse. Vilket exempelvis kan ses i att den ursprungliga försvarsborgen utformades med hjälp av nydanande försvarsteknik importerad från Italien och att den senare 1700-tals skepnaden skedde med fransk rokokarkitektur som förebild.

Dag Hammarskjöld

Dag Hjalmar Agne Carl Hammarskjöld föddes den 29 juli år 1905 i Jönköping. Dag Hammarskjöld växte upp på Uppsala slott dit familjen Hammarskjöld flyttade år 1907 när hans far utnämndes till landshövding i Uppsala län. Dag Hammarskjölds far Hjalmar Hammarskjöld var en plikttrogen och intellektuell ämbetsman och uppfattades som en auktoritär och strikt person. Han var aldrig intresserad av partipolitik, något som Dag Hammarskjöld tydligt tog efter. Med modern Agnes Hammarskjöld hade han istället en nära och varm relation, något som var sprunget ur hennes sällskapliga ådra och omtänksamma natur. Dag Hammarskjöld tog också till sig sin mors starka gudstro. Om hur föräldrarna påverkade hans liv sa han så här: ”Från generationer av krigare och ämbetsmän på min fars sida ärvde jag tron, att ingen tillvaro var mer meningsfull än den som ägnades åt osjälvisk tjänst åt sitt land – eller åt mänskligheten. Från forskare och präster på min mors sida ärvde jag tron att alla människor är jämlika som Guds barn och de skall bemötas och behandlas av oss som om de vore gudomliga.” Många i familjen tydde sig till Dag Hammarskjöld och han agerade ofta en god lyssnare utan att sprida förtroenden vidare. I radioprogrammet *This I believe* från år 1953 berättade han om sin uppväxt: "Den värld jag växte upp i dominerades av principer och ideal från en tid som skiljer sig mycket från vår och som det kan verka - långt bort från de problem som möter människan i 1900-talets mitt. Jag har dock inte lämnat dessa ideal. Tvärtom, en uppriktig och självkritisk strävan att bygga upp en personlig tro i ljuset av erfarenheter och ärlighet har fått mig att erkänna och intyga, förbehållslöst, just de värderingar som jag en gång i tiden tagit lärdom av." Trädgården på slottets östra sida samt den vildvuxna slottsbacken blev hans lekplats oavsett årstid. Här väcktes ett intresse för växt och djurlivet. Tidigt lärde han sig latinska namn och biologiska termer och samlade på växter och insekter med en vetenskaplig noggrannhet. Carl von Linné var tidigt en inspiration och förebild. Linnés ord öppnade upp för skönheten hos de enkla ting som kunde upplevas så vardagliga att andra inte la märke till dem. Intresset följde med Dag Hammarskjöld även i vuxenlivet. Ett av hans största intressen var att vandra och bestiga berg, främst i de svenska fjällen. Han var en mycket aktiv fjällvandrare och vice ordförande i Svenska Turistföreningen. Från sitt fönster i slottets norra torn hade han utsikt över slottsbacken, Botaniska trädgården och Carolina Rediviva. Han kunde bevittna hur staden levde och förändrades under säsonger och år. Han återkom vid flera tillfällen till sina omgivande miljöer under uppväxten i olika skrifter, exempelvis i den postumt publicerade *Vägmärken*. Även så i *Slottsbacken* som publicerades i *Svenska Turistföreningens årsskrift* år 1962. Slottet med sin rika historia var en spännande miljö att växa upp i, men också isolerande i relation till resten av staden, både ur en konkret geografisk aspekt, men också mentalt. I texten beskriver Hammarskjöld en känsla av deltagande och att förenas med folket:

*”Till slut kommer Valborgsmässan, slättens och stadens egen nyårsfest.
Röken från bålet drar i skymningen sina band över slätten. Mot aftonen*

myllrar backen av folk, och när studenttåget efter nioklämningen når norra tornet står leden täta. Sången stiger. Det traditionella talet varierar ånyo. Men knappt har stämningen skapats och upplevts i ett ögonblicks gemenskap, förrän den förflyktigas och allt är över. Snart ligger kullen åter öde, vänd i tystnad mot det kommande. När himlen redan är ljusast i norr, kan man ännu vid horisonten bortom Bälinge och Åkerby kyrkor skönja enstaka eldar, glimmande som fallna stjärnor. Natten igenom dröjer lukten av brinnande tjära kvar i vinden, blandad med friskheten av naken, fuktig jord.” – Utdrag ur Slottsbacken

År 1916 skrevs Dag Hammarskjöld in på Uppsala högre allmänna läroverk, det som idag är Katedralskolan. Klasskamrater från perioden har vittnat om Dag Hammarskjölds personlighet där han påvisade stor hjälpsamhet och lojalitet, samtidigt som han var reserverad och betraktande. Under hans första skolår på Uppsala högre allmänna läroverk var Hjalmar Hammarskjöld statsminister, och erhöll ökenamnet ”Hungerskjöld” med anledning av den hårda ransonering som kontrollerades av regeringen. Dag Hammarskjöld har själv vittnat om en känsla av utanförskap under studietiden och angav social klasstillhörighet som en av anledningarna. Att vara son till en statsminister som var under stor press och illa omtyckt av delar av befolkningen underlättade inte situationen. Ur skriften *Vägmärken* återfinns en anteckning som lyder: ”Örfilen lärde pojken, att hans faders namn var dem förhatligt.” Dag Hammarskjöld tog studenten år 1923 med höga betyg. Enligt utsago ska detta varit resultatet av ett genuint intresse snarare än en kamp för goda studieresultat. Dag Hammarskjöld fortsatte sina studier vid Uppsala universitet. År 1925 tog Dag Hammarskjöld en filosofie kandidat i romanska språk, praktisk filosofi och nationalekonomi. År 1929 blev Dag Hammarskjöld Förste Kurator vid Uplands nation. Något som också kan ses som hans första post som ledare. År 1930 tog Dag Hammarskjöld ytterligare en filosofie kandidat i Uppsala, denna gång i juridik. Samma år flyttade familjen Hammarskjöld från Uppsala slott till Stockholm. År 1933 blev Dag Hammarskjöld doktor i nationalekonomi vid Stockholms högskola. Efter avslutade akademiska studier gjorde han karriär nationellt och internationellt inom statsförvaltningen. Likt sin far verkade han en tid på regeringsnivå som neutral ämbetsman, inte som politiker. Hjalmar Hammarskjöld var statsminister i ämbetsmannaregeringen år 1914–1917 och Dag Hammarskjöld var utrikeshandelsminister i Tage Erlanders koalitionsregering år 1951–1953.

Efter lång tids tjänstgöring inom den svenska offentliga sektorn blev Dag Hammarskjöld ovetandes föreslagen som generalsekreterare för Förenta nationerna, FN. Säkerhetsrådets val föll på vad man trodde var en duglig men foglig kandidat, den elfte föreslagna kandidaten och den enda som både USA och Sovjetunionen kunde enas om. Dag Hammarskjöld tillträdde år 1953 som unionens andra generalsekreterare sedan tillkomsten efter Trygve Lie. Lie lämnade då över posten med orden ”Ni övertar världens mest omöjliga arbete”. Dag Hammarskjöld effektiviserade organisationens arbete, vilket gav hans roll som generalsekreterare en ny auktoritet. Hans tysta diplomati och neutralitet vid förhandlingsbordet vann stor respekt hos många. Av stor

vikt var att öka jämställdheten medlemsländerna emellan. Exempelvis använde han sig av sina juridiska kunskaper i ämbetet, vilket kan ses i hur han lutade sig mot Achesonresolutionen som antagits år 1950. Denna resolution möjliggjorde att en fråga hos säkerhetsrådet kunde förflyttas till generalförsamlingen om oenigheter uppstod. Detta gjorde att vissa åtgärder inte kunde stoppas av vetorätten, vilket i sin tur ledde till större inflytande hos de mindre medlemsländerna. Under sin ämbets tid i FN lyckades Hammarskjöld bland annat mildra konflikterna i Suez, Libanon och Laos. "Låt Dag ta hand om det" blev ett stående uttryck inom FN:s organisation. Hösten år 1957 blev han omvald till sin post som generalsekreterare med hela säkerhetsrådet bakom sig. Den internationella organisationen hade nu nått en ny status som maktfaktor och var en självständig aktör på den politiska spelplanen. Många menade att denna förbättring berodde på Dag Hammarskjöld personligen. Under hösten år 1960 var kalla kriget rådande och anspänningarna var starka mellan öst och väst, vilket speglades också i FN:s arbete. Inför den största samlingen av internationella statsmän sedan fredskonferensen i Versailles efter första världskriget var stämningen ansträngd. Efter debatterna under mötet som pågick under flera dagar krävde Sovjetunionens ledare Nikita Chrusjtjov att Dag Hammarskjöld skulle avgå från sin post inför samtliga deltagare vid samlingen. Dag Hammarskjöld replikerade:

"Det är inte Sovjetunionen eller för den delen någon av de andra stormakterna som behöver FN som sitt skydd: det är alla de andra. I den meningen är organisationen framför allt deras organisation, och jag är djupt övertygad om den klokhets varmed de kommer att kunna använda och vägleda den. Jag kommer stanna på min post min ämbets tid ut som organisationens tjänare i alla dessa andra nationers intresse, så länge de önskar att jag skall göra detta."

Dag Hammarskjöld möttes av rungande applåder, medan Chrusjtjov bankade nävarna i bordet av ilska. Företrädaren Trygve Lie hade behövt lämna sin post som generalsekreterare med anledning av sovjetiska påtryckningar. Utöver kalla kriget blev europeiska kolonialstater i stor utsträckning självständiga under 1960-talet, vilket gjorde att FN växte fort. År 1960 blev Kongo självständigt från Belgien. Med anledning av stora kopparreserver i utbrytarrepubliken Katanga blev detta en angelägenhet för hela världens stormakter och en viktig aspekt i FN:s arbete för att bevara världsfreden. Dag Hammarskjöld arbetade under flera år med att inrätta vapenvila och förmildra konflikten som inledde ett inbördeskrig i Kongo. I samband med detta utformade han FN:s mandat att sända fredsbevarande styrkor, som har blivit ett bestående inslag i FN:s konfliktarbete, och som Dag Hammarskjöld instiftat tidigare under Suezkrisen. Tiden i början av 60-talet var präglad av hårt arbete, framför allt med konflikthanteringen i Kongo. Dag Hammarskjöld var enligt vittnesmål mer inåtvänd än tidigare under denna period, då uppdraget medförde nya prövningar för honom i rollen som generalsekreterare. Detta kan speglas i en dikt från perioden ur skriften *Vägmärken*:

"Trött

och ensam.

Trött

så sinnet värker.

Nedför hållarna

silar smältvattnet.

Fingrarna är stumma,

knäna skälver.

Det är nu,

nu, du inte får släppa.

Andras väg

har rastplatser

i solen

där de mötas.

Men detta

är din väg

och det är nu,

nu, du inte får svika.

Gråt,

om du kan,

gråt

men klaga inte.

Vägen valde dig –

och du skall tacka.”

Det var också detta uppdrag som blev början på slutet. Dag Hammarskjöld avled den 18 september år 1961 i en flygkrasch nära Ndola i Nordrhodesia, nuvarande Zambia. Den tragiska och mytomspunna händelsen kom att föra honom tillbaka till Uppsala, där han är gravsatt i familjegraven på Uppsala gamla kyrkogård, i nära anslutning till den plats där han tillbringade större delen av sin uppväxt, på Uppsala slott. Efter hans död talade John F. Kennedy inför generalförsamlingen i FN och yttrade sig om Hammarskjölds bortgång: ”Vi träffas här i en tid av sorg och utmaning. Dag

Hammar skjöld är död, men de Förenta Nationerna lever. Tragedin ligger djupt i våra hjärtan, men de uppgifter han dog för står överst på vår agenda. En ädel fredskämpe är borta, men kampen för freden ligger framför oss.” Den flygkrasch som tog Dag Hammar skjölds liv har varit föremål för omfattande spekulationer. Tidiga utredningar gjorde gällande att ett pilotmisstag orsakade kraschen men den FN-rapport som lades fram år 2017 menar att det är sannolikt att kraschen orsakades av en yttre attack. Under 2020 är FN:s utredning fortsatt pågående.

Dag Hammar skjöld blev en av de internationellt sett mest kända svenskarna i modern tid. Dag Hammar skjöld är den första och hittills den enda som tilldelats Nobels fredspris postumt. Han erhöll utmärkelsen år 1961 för sina samlade insatser för freden. År 1962 upprättades Dag Hammar skjölds minnesfond av Sveriges regering i syfte att förvalta hans gärning och minne. Idag går verksamheten under namnet Dag Hammar skjöld Foundation och är en oberoende stiftelse med en internationell styrelse och en rådgivande honorärkommitté. Verksamheten bedrivs främst från Geijersgården, ett stenkast från Uppsala slott och Dag Hammar skjölds barndomshem. Ändamålet med stiftelsen är att arbeta med frågor som rör global utveckling, internationella relationer samt frågor som är aktuella för FN i dagsläget. Främst arbetar fonden med att främja social, politisk, ekonomisk och kulturell utveckling i utvecklingsländer och det finns en stark strävan att stärka dessa länders röst i den globala debatten. Arvet efter Dag Hammar skjöld omfattar också hans etiska värderingar, i synnerhet hans syn på den internationella tjänstepersonens integritet. Fonden arbetar aktivt för att framhäva dessa värderingar och ideal inom FN-systemet kontinuerligt. Intill Dag Hammar skjölds Foundations säte vid Geijersgården börjar Dag Hammar skjölds väg, som tidigare hette Stockholmsvägen. Vägen är en raksträcka som leder till Flottsund. Namnbytet skedde efter Dag Hammar skjölds död för att hedra hans minne, och en kort bit av vägen var också del av hans sista färd under begravningen och gravsättningen som ägde rum den 20 september år 1961. I Uppsala finns också Dag Hammar skjöldbiblioteket som är ett av Uppsala Universitets bibliotek och grundades år 1966. Det är ett specialbibliotek med särskild inriktning på internationella relationer och innehåller kompletta samlingar av FN-dokument och handlingar samt en stor andel litteratur som rör Dag Hammar skjölds liv och eftermäle. På Kungliga biblioteket i Stockholm finns ett personarkiv efter Dag Hammar skjöld som han testamenterade till biblioteket. UNESCO utsåg år 2017 arkivet till världsminne. Arkivet omfattar 45 hyllmeter med FN-handlingar, brevkorrespondens, artiklar och annat skrift- och bildmaterial. En del av personarkivet finns bevarat på Backåkra, den gård på Österlen Dag Hammar skjöld förvärvade år 1957. Backåkra testamenterades till Svenska turistföreningen och Svenska Akademien och ägs sedan år 2015 av Stiftelsen Dag Hammar skjölds Backåkra. På gården finns ett museum där delar av Dag Hammar skjölds omfattande konstsamling och andra föremål visas samt en utställning om Dag Hammar skjölds uppväxt och liv.

Över hela världen finns flertalet institutioner och platser namngivna efter Dag Hammarskjöld, exempelvis institutioner inom utbildning och vård, men även parker, gator och torg. I hans minne finns också Dag Hammarskjölds födelseplats uppmärksammas genom en plakett i Jönköping. Utanför Ndola där flygkraschen inträffade finns en minnesplats som upprättades år 1964. Platsen är idag ansedd som ett nationalmonument av typen historiskt landmärke. Här finns också ett museum som öppnade år 1981. Dag Hammarskjöld finns också särskilt hyllad nära FN:s högkvarter i New York. Utanför ingången finns en byst föreställande Dag Hammarskjöld av Carina Ari från år 1964, av samma förlaga som bysten i Dag Hammarskjöldbiblioteket. Framför byggnaden finns också konstverket *Single form* av Barbara Hepworth (1903–1975). Konstnären var nära vän till Dag Hammarskjöld och han hade en förlaga av verket i sin ägo. På konstverket står skrivet ”To the Glory of God and the memory of Dag Hammarskjöld. Ndola 17-9-61”. I nära anslutning till byggnaden finns också parken *Dag Hammarskjöld Plaza* samt skyskrapan *One Dag Hammarskjöld Plaza* som är en kontors- och residensbyggnad.

Dag Hammarskjöld finns avbildad på den svenska 1000-kronorssedeln. Förlagan till avbildningen är ett fotografi av Yousuf Karsh som publicerades år 1960 i tidskriften *Time*. Invid Dag Hammarskjölds porträtt är FN:s symbol samt huvudbyggnad i New York avbildade. I närstudie av FN-byggnadens gavel går det att läsa: ”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 1”. På sedelns baksida är ett landskap från Lappland avbildat, med anledning av Dag Hammarskjölds intresse för platsen och miljön. På varje sedelvalör finns en färgskiftande bild med valutan som knyter an till den avbildade personen. På 1000-kronorssedeln är denna skiftande bild en olivkvist i guld och grönt för att anknyta till Dag Hammarskjölds fredarbete.

Förutsättningar för konstnärlig gestaltning vid Uppsala slott

I arbetet med den platsspecifika gestaltningen ingår det i konstnärens uppdrag att utgå från den aktuella platsen och dess historia samt med en tydlig anknytning till platsens karaktär idag. Det är därför viktigt att konstnären tar avstamp i konstprogrammets innehåll. Uppsala slott och dess omgivning präglade Dag Hammarskjöld och har därför stor relevans för den konstnärliga gestaltningen. Platsen och hans uppväxt kan anses ha bidragit till att forma honom och hans livsgärning. Det är viktigt att ta fasta på de tankar och synpunkter som framkommit som värden för projektet genom det inledande dialogarbetet. Den konstnärliga gestaltningen ska vara en integrerad del av platsen med god tillgänglighet. Gestaltningen ska förhålla sig till, och samspela med, den befintliga bysten av Dag Hammarskjöld, som står i slottsbacken. Därtill är det av

stor vikt att konstnären ges fritt tolkningsutrymme, för att säkerställa att konsten inte blir styrd och att den konstnärliga gestaltningen ska kunna vidhålla integritet.

Det pågår en utredning kring hur miljön som omgärdar slottet ska omdanas och en avgörande faktor är Uppsala Konstmuseums eventuella expansion på platsen. Klart är att borggården kommer att få en ny gestaltning men inga färdiga skisser eller tidplaner finns ännu att tillgå. Med största sannolikhet kommer trafik, med bussangörning till exempel, upp på borggården i framtiden kraftigt begränsas och parkeringsplatserna försvinna. Även utomhusbelysningen och fasadbelysningen kommer att förnyas.

Skissförslaget till den konstnärliga gestaltningen ska utformas i dialog med projektledare från avdelningen för offentlig konst. Den konstnärliga gestaltningen ska vara en integrerad del av platsen utan att den påverkar platsens funktionalitet. Den konstnärliga gestaltningen måste ta hänsyn till platsens framtida funktion och eventuella förändringar samt ha en trygghets- och säkerhetsaspekt, med detta avses att gestaltningen inte får låsa en avsevärt stor yta för framtida användning eller försvåra för framkomlighet och säkerhet. Den konstnärliga gestaltningen får inte innefatta eller innebära ingrepp på slottets fasad. Då Uppsala slott är ett statligt byggnadsminne kommer skissförslagen att presenteras för Riksantikvarieämbetet som ger sitt yttrande om förslagets lämplighet och möjlighet för genomförande. En dialog med Riksantikvarieämbetet förs av avdelningen för offentlig konst för att förankra projektet och säkerställa att förutsättningarna finns för konstnär att ta fram ett skissförslag som kan godkännas av dem. Dialog har även förts med slottsarkitekt och fastighetsförvaltare hos Statens Fastighetsverk under konstprogrammets framtagande, denna dialog fortsätter i processen under urval och skissframtagande samt under produktionsfasen.

Konst i offentlig miljö kan sätta fokus på en plats, ge estetiska upplevelser, stimulera till samtal och ge möjlighet till reflektion. Konsten kan bryta invanda mönster, skapa debatt, ifrågasätta och ge nya dimensioner. Konst som är en del av stadsbilden kan bidra till att väcka intresse för och synliggöra en plats. Den kan skapa mötesplatser, verka identitetsskapande, ge platsen en unik karaktär och bidra till känslan av trygghet.

Dialog med invånare

Med en dialog skapas en möjlighet för invånare att komma med åsikter om aktuella konstprojekt. All dialog med invånare i processen är rådgivande, inte beslutande. Dialogens mål är att öka transparensen och inflytandet i processen. Dialogarbetet kan också ingå i konstnärens förberedande arbete. Hur omfattande dialogen blir och vilken metod som används beror också på projektets budget och tidplan. Dialogen i detta projekt förs med en konstkommitté med hög kompetens om Dag Hammarskjöld och Uppsala slott. Konstkommittén utgörs av representanter från berörda institutioner och intressegrupper, däribland representanter från Dag Hammarskjöld Foundation, Dag Hammarskjöldbiblioteket, Fredens hus, Statens fastighetsverk, Uppsala läns

landshövding, Uppsala Universitet samt efterlevande släktingar till Dag Hammarskjöld. Även Riksantikvarieämbetet kommer att rådfrågas gällande förändringar i slottsmiljön.

Värden knutna till projektet

Den konstnärliga gestaltningen kommer att ingå som en del i kvaliteterna som omger Uppsala slott och ska fungera identitetsskapande och verka för en miljö som bidrar till konstupplevelser. Platsens unika karaktär och lokala historia är värdefull för konstnären att utgå ifrån och finns beskriven i mer detalj i avsnittet *Uppsala slott*. Specifika värden som kan knytas till Uppsala slott är dess plats i Uppsalas historia som sträcker sig från år 1571 fram till idag.

Det är viktigt att aktualisera Dag Hammarskjöld och hans gärning för en ny generation. De frågor han arbetade med är ständigt aktuella. Hans arv kan också bidra till att stärka Uppsalas ställning som fredsstad. Hans livsgärning kan översättas till en del av de frågor som präglar mänskligheten idag, så som social hållbarhet, klimatfrågan och flyktingfrågan. Anknytningen till den aktuella platsen, området kring Uppsala slott, är intressant då Dag Hammarskjöld växte upp på platsen. Vid flera tillfällen uttryckte han en förhoppning om att återvända till Uppsala efter sin tid som generalsekreterare i FN. I dialogen om Dag Hammarskjöld lyfts att han var anspråkslös kring sig själv som person, och en fysiskt avbildande staty därför inte förordas som det självklara sättet att hylla honom i enlighet med hans person. Däremot lyfts behovet av att synliggöra hans koppling till slottsområdet för ditresande turister och representationsbesök, men också för att invånarna i Uppsala ska kunna uppleva en tydligare förankring mellan Dag Hammarskjöld och platsen genom att tydliggöra hans gärning.

I dialogarbetet har särskilda värden knutna till platsen och Dag Hammarskjöld framkommit. Det är främst två spår som har tagit form: Dag Hammarskjölds yrkesmässiga gärning och Dag Hammarskjöld som person. Dessa spår är inte konkret parallella, utan har flera gemensamma knutpunkter. Integritet, intellektuell skärpa och empati är exempel på personlighetsdrag som lyfts hos Hammarskjöld både privat och yrkesmässigt.

Den yrkesmässiga gärningen präglas starkt av hans oändliga tilltro till mänskligheten. Han såg samtalet som en konfliktlösare och värderade det personliga mötet högt. Dag Hammarskjöld menade att ”bestående lösningar kan du hoppas på endast i en kontakt där du ser den andra utifrån men likväl upplever hans svårigheter inifrån.” Han har kallats för en sekulär påve i världsfredens tjänst, vilket kan härledas till vikten han lade vid fredsbevarande konfliktlösning, preventiv diplomati och sin politiskt obundna hållning. Det internationella samarbetet var av stor vikt. Samarbete och överenskommelser är en av grunderna för att skapa och bevara fred. Hans holistiska synsätt lyfts som en framgångsfaktor och en av anledningarna till att han påverkade FN och arbetet med internationell diplomati i den omfattning som han gjorde. Han blev tillfrågad att bli FN:s generalsekreterare i egenskap av att vara en god tjänsteperson med goda meriter och neutral hållning. Det som gjorde avtryck under hans ämbetsperiod var dock att han gick emot förväntningarna av att vara en foglig ledare

till förmån för stormakterna, och istället skapade ett klimat i det fredsbevarande organet som gjorde att alla röster fick ta plats och höras. Han var en viktig faktor i att stärka nyblivna självständiga stater som tidigare styrts av kolonialmakter. Stormakternas stora inverkan på organet var något som Dag Hammarskjöld stod emot i rättvisans och demokratins anda. Han möjliggjorde också på flera sätt att FN kunde agera i egen bemärkelse snarare än att enbart existera som spelplan för förhandlingar nationer emellan. Han stärkte FN-systemets betydelse och gav sekretariatet en stark, självständig ställning. En av Dag Hammarskjölds tydligaste framgångsfaktorer var att han inte tog sin position för given och lättvindigt. I *Vägmärken* skriver han ”Blott den förtjänar makt som dagligen rättfärdigar den.” Detta kan också speglas i hans professionalitet och respekt för ämbetet. Även citatet ”Endast den som ser långt hittar rätt” visar på ett långsiktigt perspektiv inom Dag Hammarskjölds arbete. Under hela sin karriär har han präglats av och förknippats med hårt arbete och att detta skänkt honom livsmening.

Utöver Dag Hammarskjölds yrkesmässiga gärning är hans starka karaktär något som flera lyfter. Många ser honom som ett föredöme och en inspiration även på det personliga planet. Exempelvis att han inger en inre styrka att hålla fanan högt och att kämpa vidare. Han ses som en nytänkande person med en nyfikenhet som utvecklade honom och gav utdelning i det han tog sig för. Egenskaper som lyfts i samband med personen Dag är hans mod, hans unika ledarskapsförmåga och en stark integritet. Många tar till sig Dag Hammarskjöld som en personlig förebild och anknyter till honom på flera olika sätt. Många lyfter också hans ord, både i tal och i skrift, som något som påverkat deras tillvaro. Det finns mycket i hans texter som tilltalar både på individnivå och i större organisatoriska sammanhang. Han kan kallas för renässansman då han var så multifacetterad i sina kunskaper och intressen. Förutom hans storhet som ämbetsman och internationell ledare lyfter många natur- och miljöintresset, andra lyfter hans kulturintresse och hans andlighet.

Dag Hammarskjöld var en friluftsmänniska och värderade naturen högt. Intresset kan härledas till hans uppväxt där slottets trädgård samt den vildvuxna slottsbacken blev grogrund för upptäckter i naturen. Intresset följde med honom även i vuxen ålder. De svenska fjällens stora inverkan på hans liv är något som lyfts på 1000-kronorsredeln. Hammarskjöld var en mycket aktiv fjällvandrare och vice ordförande i Svenska Turistföreningen. Han använde sig av en referens till sitt intresse i sitt första pressanförande som generalsekreterare, där han påstod att en god generalsekreterare bör ha samma kvalitéer som en god bergsbestigare: ”Uthållighet och tålamod, ett fast grepp om realiteterna, noggrann men fantasifull planering, klar medvetenhet om farorna, men också om att vårt öde är vad vi gör det till och att den säkraste klättraren är den som aldrig ifrågasätter sin förmåga att övervinna alla faror.”

Konst, litteratur, musik och annan kultur var några av Dag Hammarskjölds största intressen. Han skrev själv poesi och vurmade för abstrakt konst. Vid ett tillfälle jämförde han FN med Beethovens nionde symfoni, vilken också spelades i FN vid högtidlighållandet efter hans bortgång. Han använde konst och kultur för att förmedla ett budskap, då han ansåg att det skapade en ny dimension av människan att omge sig

av de sköna konsterna. Man kan utläsa stor vikt vid ordval i hans poesi för att skapa rätt känsla och stämning, något som refererar till hans stora respekt för ordet. Han menade att respekt för ordet var ”ett första krav i den disciplin genom vilken en människa kan fostras till mognad – intellektuellt, emotionellt och moraliskt.” Han blev även medlem av Svenska Akademien år 1954 och medverkade i processen att utse nobelpristagare i litteratur. Med anledning av att många tagit till sig Hammarskjölds ord i både tal och skrift kan det vara intressant att lyfta att han även var en visuellt kompetent person. Han var en hängiven amatörfotograf och hans fotografier har publicerats och ställts ut i ett flertal sammanhang.

Dag Hammarskjöld är en av de mest framstående svenskar ur ett internationellt och historiskt perspektiv. Ofta sätts han på en piedestal med anledning av sina diplomatiska framgångar och sitt höga anseende, men i dialogen framkommer en vilja att synliggöra personen bakom. Han hade en synnerligt hög arbetsmoral och var en till synes framgångsrik och lyckad ämbetsman under hela sin yrkeskarriär. Det kan dock utläsas i *Vägmärken* att det fanns tvivel och motsättningar kring om det fanns en mening med livet. Detta kanske främst framkommer i citatet ”Jag begär det orimliga: att livet skall ha en mening. Jag kämpar för det omöjliga: att mitt liv skall få en mening. Jag vågar inte, vet inte hur jag skulle kunna tro: att jag inte är ensam.” Han blickade inåt för att hitta rätt väg i svåra situationer. Denna upprättade konversation med sitt inre oavsett var man befinner sig, själsligt eller fysiskt, är något som många kopplar till Dag Hammarskjöld och hans personlighet. Kanske särskilt i hans kända citat ”Den längsta resan är resan inåt.” Han var även mycket involverad i skapandet av meditationsrummet i FN:s huvudbyggnad i New York. Det var tydligt att meditationsrummets utformande var av stor personlig vikt för Dag Hammarskjöld. Rummet är format som bokstaven V, och i spetsen finns ett platsspecifikt konstverk av Bo Beskow som var en god vän till generalsekreteraren. I rummets mitt finns ett drygt sex ton tungt block av järnmalm från Grängesberg. Om blocket sa Hammarskjöld: ”Vi bör se den som ett altare som är tomt, inte därför att det inte finns någon Gud eller för att det är ett altare till en okänd Gud, utan därför att det är en hyllning till den Gud som många dyrkar under många olika namn och i många olika former.” En lampa är riktad mot järnmalmsblocket, som en symbol för ljuset som dagligen ger liv åt jorden. Utöver dessa är rummet tomt på symboler. Rummet är till för stillhet och meditation för alla oavsett religiös åskådning. Dag Hammarskjöld menade att i en byggnad dedikerat till arbete och debatt i fredens tecken behövdes ett rum dedikerat till tystnad och inre stillhet. Han värdesatte individens andliga frihet utan påtryckningar utifrån, och meditationsrummet skulle fungera som en plats för just detta.

De personlighetsdrag som präglade Dag Hammarskjöld kan uppfattas som motsättande eller som varandras motpoler. Dessa motsägelsefulla drag kan istället sägas utgöra en sorts balans i Dag Hammarskjölds personlighet. Vid tanken på Dag Hammarskjöld ser många framför sig en person med stark tro, både på ett spirituellt plan men också en tro på mänskligheten. Något som fanns med honom likväl som tron var tvivlet. Tvivlet på livets mening och ibland även sig själv. Det vittnas om att Dag Hammarskjöld var en person som utstrålade värme och som var personlig i mötet med människor, men samtidigt var han strikt professionell och allvarlig. Han var inbjudande

till samtal och möten, men avskärande mot att komma nära in på livet. Det vittnas om personlighetsdrag som tålmodig, rättvis samt en god lyssnare. Som person var han uppskattad och beundrad av många. Men vittnesmål talar även om en man som hade svårt att acceptera andras tillkortakommanden och som ställde stora krav på intellektuellt engagemang hos de han samtalade med, även i lättsamma sociala sammanhang. Han sågs av omvärlden som en stor man med mycket makt, men han var anspråkslös kring sig själv som person. I *Vägmärken* finns ett kort stycke som lyder "Sällskapshunden klädde ut sig till lamm men försökte jaga med vargarna" som man kan tolka som en reflektion kring de olika roller som en människa förväntas spela för att existera i olika sammanhang och miljöer.

Tänkbara platser

Platsen för den konstnärliga gestaltningen ska utses i samarbete med slottsarkitekten. Förslag på tänkbara platser är i anslutning till entré A, vid ingången till Landshövdingens representationsvåning eller slottets trädgårdssida. Ytan utanför representationsvåningen, vid entré A, utgör en egen rumslighet i och med att den omgärdas av växtlighet och har en separat markbeläggning i form av stenhällar. Denna plats är alltså väl lämpad för en gestaltning eftersom den tillåter konstverket att ta platsen i anspråk och ger verket en inramning. Borggårdens övriga ytor är inte lämpliga i dagsläget då ytan kommer att genomgå en större omdaning inom de närmsta åren. Enligt besked från Statens Fastighetsverk kommer antagligen de stenhällar som ligger vid ytan i anslutning till entré A att finnas kvar efter borggårdens övriga omdaning. I trädgården, på den sida av slottet som är riktad österut, finns bra möjligheter att skapa en plats som lämpar sig för en kontemplativ gestaltning, där en mer privat rumslighet kan upplevas. Även den plats där Lindhardts byst av Dag Hammarskjöld nu är placerad skulle kunna vara aktuell som placering för en gestaltning, vid ett sådant alternativ bör en ny placering för bysten undersökas. En alternativ placering för bysten skulle kunna vara invid fasaden antingen nära entré A alternativt entré B. Vid val av plats för gestaltningen är det viktigt att föra dialog med Statens Fastighetsverk för att säkerställa att platsen fungerar med hänsyn till driftsaspekter såsom snöröjning och liknande. Ett gränsdragningsavtal kommer att skrivas med fastighetsägaren som reglerar ägar- och förvaltningsförhållanden.

Kravspecifikation

I valet av konstnär ska mot hela kommunens konstsamling beaktas kvalitet, mångfald, åldersspridning och genus för att få en så jämlik samling som möjligt. Konstnärens gestaltning ska ta vara på de värden projektet tagit fram för platsen som helhet samt fungera i utomhusmiljö. Önskvärt är att konstnären tar hänsyn till kommande medborgardialoger. Den offentliga gestaltningen ska bidra till en stimulerande och trygg miljö för medborgare att vistas på, vara en integrerad del i platsen samt ha en trygghets- och säkerhetsaspekt. Konsten ska också vara tillgänglig och angelägen både i nuet och över tid, samt bidra till att utmana invanda föreställningar och väcka frågeställningar om vad konst kan vara.

För uppdraget söks en konstnär med kvalificerat konstnärskap, där tidigare erfarenhet och praktisk kunskap av platsspecifika gestaltningar är ett krav. Önskvärt är även att konstnären besitter erfarenhet av arbete med olika material, metoder samt hållbara tekniska lösningar och framställningssätt av konst för offentlig miljö. Det är viktigt att konstnären själv gör efterforskningar kring både den aktuella platsen och Dag Hammarskjöld för att nå en djupare förståelse. Den valda konstnären måste därför intressera sig för att undersöka sitt ämne genom omfattande efterforskning. Sammantaget ska konstnären för uppdraget i sin gestaltning ha ett samtida konstnärligt uttryck med utgångspunkt i områdets karaktär, där konsten kan verka identitetsskapande och utifrån en konceptuell skärpa bidra till ett utmanande innehåll. Den valda konstnären ska i sitt konstnärskap ha visat på god förmåga att på ett tillgängligt och estetiskt intressant vis ta sig an omfattande, existentiella och komplexa ämnen eller frågor. Det är även meriterande om konstnären intresserar sig för freds- och konfliktfrågor. Konstnärens gestaltning ska ta vara på de värden projektet tagit fram för platsen som helhet samt fungera i en offentlig utomhusmiljö. Då miljön är en stor del i upplevelsen av platsen är det av vikt att arbeta med långsiktiga, beständiga material. Att beakta hållbarhet vid materialval är också en viktig aspekt.

I den breda urvalsprocessen söks en konstnär som uppfyller de kriterier och önskemål som nämns i konstprogrammet, där samråd sker med konstkommittén innan slutgiltigt beslut i kulturförvaltningens sakkunniggrupp om vilket konstnärskap som bäst svarar upp mot konstprogrammet innan denne tillfrågas om uppdraget. Därtill är det liksom tidigare nämnt av stor vikt att konstnären ges fritt tolkningsutrymme i sitt skissuppdrag för att den konstnärliga gestaltningen ska kunna vidhålla integritet och inte blir styrd.

De värden som den konstnärliga gestaltningen ska utgå ifrån och ta fasta på finns beskrivna i sin helhet i avsnittet *Värden knutna till projektet* och kan sammanfattas i:

- Dag Hammarskjölds gärning: Tilltro till mänskligheten. Samtalet och samarbete som fredsbevarande konfliktlösare, preventiv diplomati. Neutralitet. Verkade för att allas röster skulle bli hörda, nationens rätt att ta plats i det internationella samtalet.
- Dag Hammarskjölds komplexa person och inre drivkrafter: Den personliga andligheten, det inre rummet. Sökandet efter mening. Intellectuell skärpa, bildning. Plikttrogen ämbetsman, medmänsklig. Tro/tvivel. Personlig/professionell. Kyla/värme. Inbjudande/avskärmande.
- Uppsala slott som plats och dess historia. Platsen som barndomshem.

Tidplan

Tidplan för arbetet med den konstnärliga gestaltningen beräknas pågå under åren 2020–2021. Skissperioden beräknas pågå i högst tre månader med presentation under

hösten år 2020. Möten med ansvarig projektledare från avdelningen för offentlig konst sker kontinuerligt enligt överenskommelse. Konsten beräknas finnas på plats och invigas under högtidlighållandet den 18 september år 2021.

Ekonomiska konsekvenser

En årlig summa av Uppsala kommuns investeringsmedel avsätts för offentlig konst. I kulturnämndens driftsbudget avsätts ytterligare medel för reparationer och underhåll. Kulturnämnden beslutar om detaljerad fördelning av investeringsmedlen. Konstnärliga gestaltungsuppdrag över 600 tkr hanteras av kulturförvaltningens avdelning för offentlig konst och tas vidare till kulturnämnden för beslut om konstprogram och gestaltungsuppdrag. En sakkunniggrupp bestående av fyra till tio personer med expertkompetens inom konstområdet beslutar om konstnärer för projekten. Gruppens möten protokollförs och diarieförs. Anskaffning av konst sker i enlighet med lagen om offentlig upphandling (2016:1145).

Utifrån fördelade investeringsmedel finns en avsatt budget för den konstnärliga gestaltningen vid Uppsala slott om 900 tkr som innefattar skissuppdrag till konstnär, konstnärligt arvode och kringkostnader för markberedning. I konstnärens uppdrag ingår att i sitt skissförslag presentera den ekonomiska fördelningen mellan material, arvode, underentreprenörer med mera. Projektledaren från kulturförvaltningen är, tillsammans med konstnären, ansvarig för budget, planering, tidplan, konstverkets förutsättningar att vara hållbart över tid och för kontakt med berörda parter.

Dialoger och intervjuer

Dialoger och intervjuer har genomförts med följande:

Dag Hammarskjölds efterlevande:

Caroline Hammarskjöld

Peder Hammarskjöld

Länsstyrelsen:

Göran Enander, landshövding Uppsala län

Dag Hammarskjöld Foundation:

Henrik Hammargren, verkställande direktör

Statens Fastighetsverk:

Greger Bülow, fastighetsförvaltare

Tomas Lewan, slottsarkitekt

Fredens Hus:

Jesper Magnusson, verksamhetschef

Tomas Grönberg, ordförande i Fredens hus styrelse

Stiftelsen Dag Hammarskjöldbiblioteket:

Katarina Hjortsäter, FN-bibliotekarie

Erik Andersson, ordförande stiftelsen

Institutionen för freds- och konfliktstudier, Uppsala Universitet:

Peter Wallensteen, seniorprofessor Dag Hammarskjölds professur i freds- och konfliktforskning

Uppsala Konstmuseum:

Daniel Werkmäster, museichef

Källor

Berggren, Henrik, 2016 *Dag Hammarskjöld – Att bära världen*

Red. Douhan, Bernt, 1990 *Uppsala slott – Vasaborgen*

Hammarskjöld, Dag, 1963 *Vägmärken*

Hammarskjöld, Dag, 1962 *Slottsbacken*

Simon, Charlie M, 1967 *Katastrofen i Kongo – Dag Hammarskjöld och hans kamp för världsfreden*

Theelin, Bengt, 2001 *Dag Hammarskjöld – Barnet, skolpojken, studenten*

Filmen ”Uppsalas Dag Hammarskjöld”, producerad av Uppsala kommuns kulturnämnd, Uppsala Universitet och FN-förbundet.

<https://www.youtube.com/watch?v=cgaKsKZk38s>

Podcast *P3 dokumentär*, avsnitt *Dag Hammarskjöld och dödskraschen*

Podcast *Bildningsbyrå UR*, avsnitt *Dag Hammarskjöld – att aldrig svika*

<https://www.sfv.se/>

<http://kulturellaspar.se/fred/dag-hammarskjold>

<https://www.daghammarskjold.se/>

Kulturnämnden

**Konstprogram för konstnärlig gestaltning vid Uppsala
Slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning
Bilaga 2**

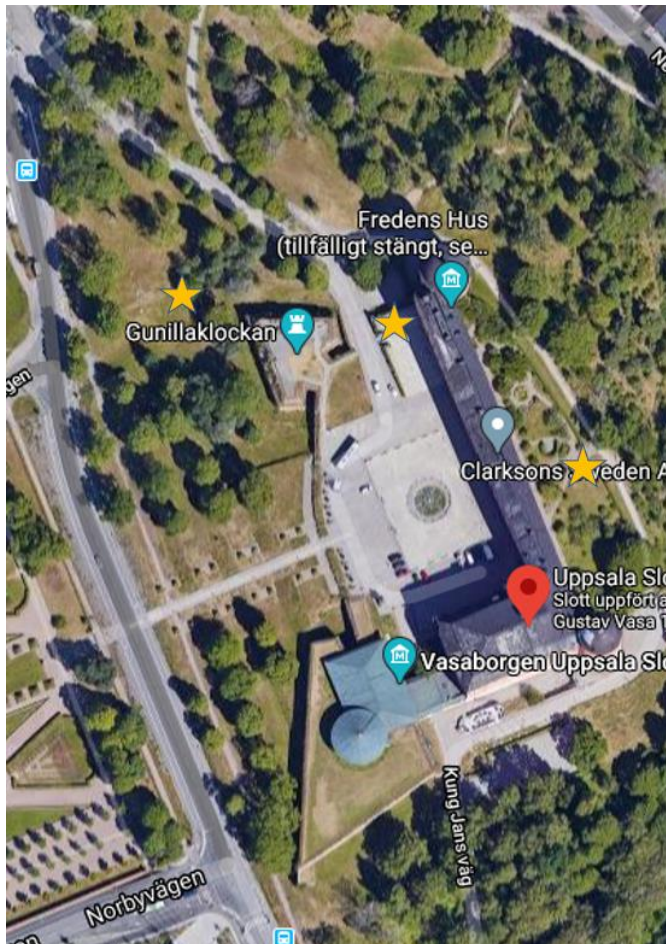
Datum:
2020-03-03

Diarienummer:
KTN-2020-00070

Handläggare:
Tove Otterclou, Linda Bergsek

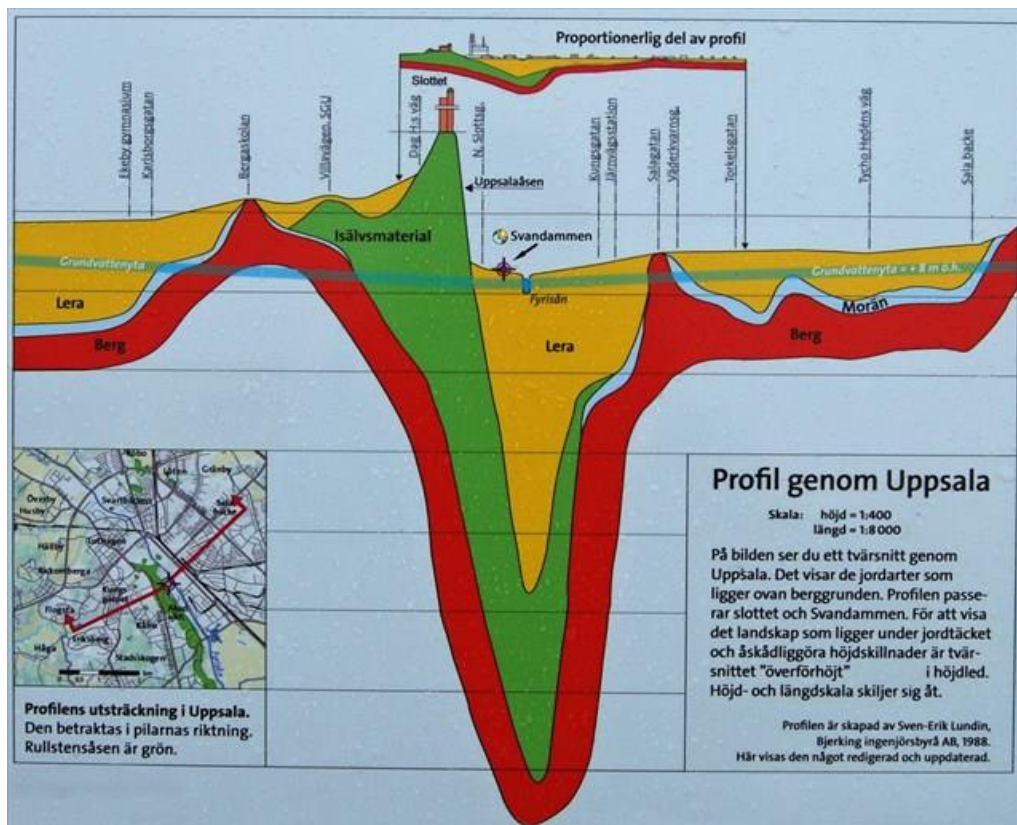
Bildmaterial

Slottsområdet

Karta över slottsområdet med tänkbara platser utmarkerade

Tvärsnitt genom Uppsalaåsen

Foto: Bo Gyllander
Uppsala slott

Foto: Uppsala kommun
Uppsala slott

Foto: Statens fastighetsverk
Uppsala slott

Foto: Statens fastighetsverk
Uppsala slott/Borggården

Foto: SVT

Uppsala slott/Borggården (med den tillfälliga konstinstallationen *From the Bottom of my Heart* av Kaarina Kaikkonen (1952-) 2018)

Foto: Uppsala kommun

Entré B

Foto: Uppsala kommun
Yta utanför entré A

Foto: Uppsala kommun
Entré A

Foto: Uppsala kommun
Slottets östra sida/Trädgården

Foto: Uppsala kommun
Slottets östra sida/Trädgården

Foto: Uppsala kommun
Slottets östra sida/Trädgården

Foto: Uppsala kommun
Placering av *Dag Hammarskjöld* av Svend Lindhart (1898–1989) replik från 2005 efter ett original från 1966

Foto: Uppsala kommun

Placering av *Dag Hammarskjöld* av Svend Lindhart (1898–1989) replik från 2005 efter ett original från 1966

Konstverk i närområdet

Foto: Bo Gyllander

Dag Hammarskjöld av Svend Lindhart (1898–1989) replik från 2005 efter ett original från 1966

Foto: Bo Gyllander
Gustav Vasa av Bengt Erland Fogelberg (1786–1854) 1827

Foto: Okänd
Fundament av Jan Svenungsson (1961-) 1998

Foto: Uppsala kommun

Gunnar Wennerberg av Theodor Lundberg (1852–1926) 1911

Foto: Bo Gyllander

En månskensnatt i Slottsbacken av Thomas Qvarsebo (1947-) 1998

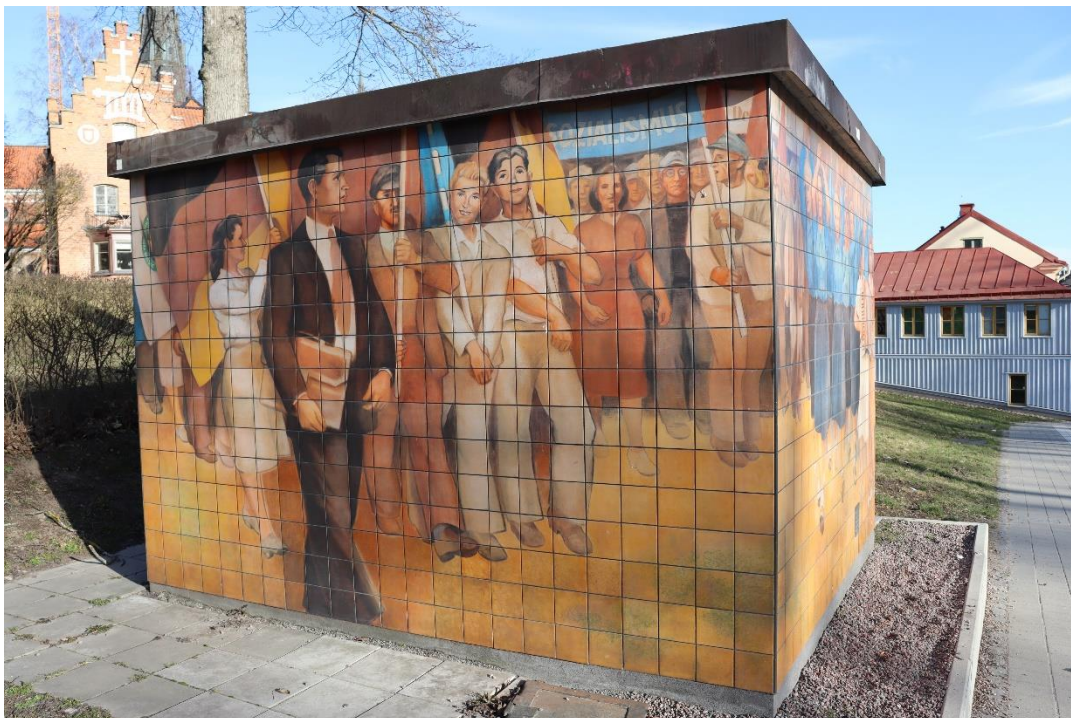

Foto: Uppsala kommun
Väggmålning, Berlin av Erik Krikortz (1975-) 2015

Foto: Uppsala kommun
Gatstenar, Warszawa av Erik Krikortz (1975-) 2015

Foto: Bo Gyllander

Sångarprinsen av Carl Eldh (1878–1955) 1927

Kulturnämnden
**Konstprogram för konstnärlig gestaltning vid Uppsala
Slott till minne av Dag Hammarskjöld och hans gärning
Bilaga 3**

Datum:
2020-03-03

Diarienummer:
KTN-2020-00070

Handläggare:
Tove Otterclou, Linda Bergsek

Andra fredspristagare med anknytning till Uppsala

Alva Myrdal

Alva Myrdal (född Reimer) föddes den 31 januari år 1902 i Uppsala. Familjen bodde då på S:t Persgatan 28, men flyttade senare till Stockholm och Eskilstuna. Alva Myrdal genomgick folkskola och fick inte studera vidare. Efter starka önskemål från Myrdal övertalade hennes far Eskilstunas gymnasium att undervisa en mindre grupp flickor, däribland Alva Myrdal, som sedan skulle kunna ta studentexamen som privatister. I juni år 1922 tog Alva Myrdal studenten vid Högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm (senare Norra latin) i Stockholm. I samband med sin studentexamen flyttade Alva Myrdal till Gunnar Myrdal i Stockholm, som vid tiden studerade juridik vid Stockholms högskola. Alva Myrdal studerade i sin tur nordiska språk, litteraturhistoria och religionshistoria. Paret gifte sig i oktober år 1924. Efter sin filosofie kandidat inledde hon studier i psykologi och pedagogik. Alva Myrdal återvände till Uppsala för studier år 1932, efter att först ha studerat på Stockholms högskola. Alva Myrdal var inskriven vid den filosofiska fakulteten på Uppsala universitet mellan åren 1932 och 1937. Under sin studietid tillhörde hon Upplands nation.

Under 1930-talet specialiserade sig Alva Myrdal på familjepolitiken. Tillsammans skrev makarna Myrdal boken "Kris i befolkningsfrågan", vilken när den kom ut år 1934 väckte stor uppmärksamhet och debatt. Boken analyserar konsekvenserna av industrialiseringen, däribland sjunkande nativitet. Skriften diskuterar förebyggande samhällspolitiska åtgärder. Barnbidrag, föräldrapenning och liknande insatser skulle bidra till en ökad befolkning. Men för barnens skull borde också barnkullarnas storlek samt föräldraskapet regleras. I boken förespråkas

följaktligen bland annat sterilisering av personer som av olika skäl kunde anses olämpliga att bli föräldrar.

Efter hemkomsten från USA blev Alva Myrdal en del av efterkrigspolitiken, först i Sverige, sedan internationellt. Sedan 1930-talets början var hon medlem i socialdemokraterna och på 1940-talet delaktig i att utforma arbetarrörelsens efterkrigsprogram. På specialområdena skol- och familjepolitik fick Alva Myrdal stort inflytande. Hon var tidigt en förespråkare för en överstatlig organisation, det som senare blev Förenta Nationerna (FN). I det nybildade FN utsågs Alva Myrdal till chef för FN:s sociala avdelning i New York. Efter drygt ett år erbjöds Myrdal rollen som chef för UNESCO:s socialvetenskapliga avdelning i Paris. I Paris byggde Alva Myrdal upp en internationell forskningsavdelning och hon ledde också flera stora forskningsprojekt där globala problem var i fokus. I mitten på 1950-talet blev hon Sveriges första kvinnliga ambassadör som svensk ambassadör i New Delhi.

Fred och nedrustning var Alva Myrdals huvudsakliga område från 1960-talet och framåt. Liksom i fråga om hennes tidigare specialområden, familjepolitik, skolpolitik, jämställdhetsfrågor och ojämlikheten mellan världens länder, eftersträvade hon att de politiska åtgärderna skulle vila på vetenskaplig grund. På hennes initiativ inrättades ett internationellt fredsforskningsinstitut, Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), och hon blev dess första ordförande. Hon var även den första ordföranden i Dag Hammarskjölds Minnesfond åren 1962 och 1964. Alva Myrdal var ordförande i den svenska delegationen till nedrustningskonferensen i Geneve åren 1962 och 1973. Jämställdhet mellan kvinnor och män aktualiserades också under 1960-talet och Alva Myrdal ledde en arbetsgrupp i riksdagen för jämlikhetsfrågor. Hon hade då aktivt arbetat med jämställdhetsfrågor sedan 1930-talet då hon engagerade sig i familjepolitik för att frigöra kvinnan från att bindas av hemmet. Flera av 1970-talets jämställdhetsreformer härrör från denna grupps förslag. Hennes eget liv och arbete ger även insikter i kvinnors deltagande i högre beslutsfattande och direkta deltagande fredsförhandlingar där Alva Myrdal själv på många sätt var en föregångare och en förebild. Hon hade som första kvinna chefspositioner både inom FN och Unesco. Trots detta kommer Alva Myrdal sällan upp när det talas om svenskar som format Sverige ur ett internationellt perspektiv.

Alva Myrdals arbete för nedrustning och mot kärnvapen var anledningen till att hon tilldelades Nobels fredspris år 1982. Hon hade då 20 år bakom sig av outtröttligt arbete vid förhandlingsbord och genom att agitera mot kärnvapenkapplöpningen. Ett arbete hon grundade på en kombination av god teoretisk kännedom, diplomatisk excellens och ett stort personligt engagemang i frågan. Förnuft och moral var hennes utgångspunkter både när det gällde att bilda opinion och under det diplomatiska arbetet vid förhandlingsbordet. I förhandlingarna om kärnvapen gjorde sig Alva Myrdal känd som påläst i sakfrågan, inklusive insatt i många av de tekniska aspekterna. I beaktande togs också hennes oförtröttliga insatser för att informera och väcka den allmänna opinionen i världen. Kvällen innan hon mottog Nobels fredspris den 10 december år 1982 hade hon hyllats av Osloborna genom ett fackeltåg. Under flera år

hade Alva Myrdal varit nominerad. Föregående år hade hon varit första mottagare av Albert Einsteins fredspris. Hon mottog även norska folkets fredspris. Det sistnämnda var ett pris delvis utdelat i protest mot att hon ännu inte fått erkännandet av Nobelkommittén trots många tidigare nomineringar. Nobelpriset mottogs tillsammans med den mexikanske diplomaten Alfonso Garcia Robles. Det folkliga priset visar på hennes viktiga roll för den breda freds rörelsen – en rörelse som växte i styrka i Europa under den här tidsperioden. Myrdal såg freds rörelsen som central för att skapa ett politiskt tryck som kunde påverka de högre politiska nivåerna på den demokratiska sidan i nedrustningsförhandlingarna.

Mot slutet av sitt liv kunde Alva Myrdal se tillbaka på en stor folklig rörelse mot kärnvapen. Hennes bidrag till detta uppvaknande var obestridligt. Hennes engagemang hade så långt gett resultat. Politiska genombrott för nedrustningen kom först efter hennes död. Alva Myrdal avled år 1986 och ligger begravd på Norra begravningsplatsen i Solna. I Uppsala finns sedan år 2017 en plats i Fålhagen uppkallad efter henne, Alva Myrdals plats.

Nathan Söderblom

Lars Olof Jonathan Söderblom föddes den 15 januari år 1866 i Trönö prästgård i Hälsingland. År 1883 skrevs Nathan in vid Uppsala universitet och tog en filosofie kandidatexamen år 1886. År 1892 tog han teologie kandidatexamen och prästvigdes året därpå. Hans första tjänst var vid Uppsala hospital vilket gjorde det möjligt för honom att fortsätta studera teologi. År 1901 arbetade han i Paris samtidigt som han doktorerade vid Sorbonne. Samma år utnämndes Nathan till professor vid teologiska institutionen vid Uppsala universitet. Han återvände till Uppsala och verkade, vid sidan av tjänsten, som kyrkoherde i Helga Trefaldighets församling. Åren 1901-12 bodde Nathan Söderblom med sin familj i Stabby prästgård i Uppsala. Prästgården öppnades regelbundet för allmänheten och dörren stod öppen för alla. Hans intresse omfattade alla sorters människor då han ansåg att det fanns en bundsförvant i varje hjärta.

Han var Svenska kyrkans ärkebiskop mellan åren 1914–1931. Genom sina internationella kontakter i bland annat Frankrike, Tyskland och England upplevde han det första världskrigets verkningar mycket nära. Hans slutsats var att kyrkorna i världen måste samarbeta för att i framtiden undvika nya katastrofer. År 1930 fick Nathan Söderblom Nobels fredspris främst för sitt ekumeniska arbete och för sina insatser att verka för fred via de kristna kyrkornas roll i världssamfundet. Han blev vida berömd för sitt fredsarbete och samlade till det stora ekumeniska mötet i Stockholm år 1925. Motivationen till utnämningen löd:

”Ärkebiskop Söderblom förespråkade fred, pacifism, broderskap och förståelse mellan religionerna genom sitt ledarskap för den ekumeniska rörelsen. Han ville förena kyrkliga samfund av olika nationaliteter för att främja internationell förståelse genom kyrklig enhet. Söderblom

organiserade och ledde det första globala Ekumeniska mötet med temat Life and Work i Stockholm 1925.”

Som författare och föreläsare var han oerhört produktiv. Han invaldes i Svenska akademien år 1921. Han blev även ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien år 1925. Nathan Söderblom sägs ha besittit en förmåga att skapa högtid, glans och stämning. Han anses vara en av de mest framstående personerna i sin samtid, främst med anledning av hans outtröttliga arbete och vältalighet som kom sig av hans minutiösa förberedelser i kombination med en sällan sedd spontanitet.

Nathan Söderblom avled den 12 juli år 1931 i Uppsala. Ett undantag gjordes från det mer än hundra år gamla förbudet att begravas inomhus i kyrkorna. Söderbloms grav sattes i Uppsala Domkyrkas högkor. Även hans hustru Anna Söderblom gravsattes på samma plats. Nathan Söderblom finns avbildad skulpturalt mitt emot Uppsala Domkyrka utanför ärkebiskopsgården. Förlagan till skulpturen är gjort av Uppsala-konstnären Bror Hjorth år 1934, och repliken placerades ut år 1993.

Hjalmar Branting

Karl Hjalmar Branting föddes den 23 november år 1860 i Stockholm. Hjalmar Branting växte upp i Stockholm men flyttade till Uppsala vid 17 års ålder. Han studerade matematik och astronomi vid Uppsala universitet år 1878–1882. Branting var verksam politiker och tidningsman, och arbetade bland annat på tidskriften *Tiden* och *Socialdemokraten*. Vid sidan av sin tjänst som redaktör var han också under årtal talare på en mängd möten i olika delar av landet, där han outtröttligt pratat för socialdemokratin och fackföreningsrörelsen. Genom sin framstående folkliga talarkonst, sin bildningsgrad och värmen i sin verkliga övertygelse, vann han en hög ställning inom den svenska arbetarrörelsen. Han var partiordförande för Socialdemokraterna åren 1908 till 1925. Han blev Sveriges förste socialdemokratiska statsminister år 1920.

Hjalmar Brantings stora tro på fred genom en tryggad internationell rättsordning gjorde att han blev en av de främsta pådrivarna av Nationernas Förbund som grundades år 1920 och upphörde formellt år 1946. Nationernas förbund är föregångaren till Förenta nationerna som grundades år 1945. Han verkade aktivt för Sveriges inträde i den nya världsorganisationen under år 1920 och för sitt pionjärskap inom det internationella fredsarbetet erhöll Branting år 1921 års Nobels fredspris tillsammans med norrmannen Christian Lange. Hjalmar Branting och Christian Lange sågs som goda representanter för två brödrarfolk som beslutat sig för att leva i fred med varandra efter unionsupplösningen år 1905. Hjalmar Branting avled den 24 februari år 1925 i Stockholm. I Uppsala har Branting fått en gata, ett torg och en skola uppkallat efter sig – Hjalmar Brantingsgatan, Brantingstorg och Brantingsskolan. Han finns också avbildad i det meterhöga räcke som omgärdar Axel Wallenbergs (1898-1996) fontänskulptur *Till arbetets lov* (1964) på Vaksala torg.

Källor

Åkerman, Brita, Pehrsson, Kajsa, 1997 *Alva Myrdal – från storbarnkammare till fredspris*

Invigningstal Alva Myrdals plats, tal av Carl Lindberg, ordförande i Uppsala kommunfullmäktige

Invigningstal Alva Myrdals plats, tal av Lena Hjelm Wallén, tidigare vice statsminister

Invigningstal Alva Myrdals plats, tal av Dr Louise Olsson, forskare vid fredsforskningsinstitutet PRIO i Oslo och Institutionen för freds- och konfliktforskning i Uppsala.

Podcast *Bildningspodden*, avsnitt #90 *Alva Myrdal*

Podcast *Historiepodden*, avsnitt 138. *Alva Myrdal*

<http://kulturellaspar.se/fred/hjalmar-branting>

<http://kulturellaspar.se/fred/nathan-soderblom>

<https://www.skbl.se/sv/artikel/AlvaMyrdal>

<http://kulturellaspar.se/fred/alva-myrdal>

<https://www.oppetarkiv.se/video/2473727/sa-minns-vi-nathan-soderblom>

<https://historiesajten.se/visainfo.asp?id=278>